

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 14 listopada 2018 r.*

Uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego – Pomoc państwa – Pomoc uznana za bezprawnie przyznaną i niezgodną z rynkiem wewnętrznym – Obowiązek odzyskania – Wyrok Trybunału stwierdzający uchybienie – Przedsiębiorstwo, które wykonuje jednocześnie działalność cywilną i wojskową – Niewykonanie – Podstawowe interesy bezpieczeństwa państwa członkowskiego – Artykuł 346 ust. 1 lit. b) TFUE – Kary finansowe – Okresowa kara pieniężna – Ryczałt – Zdolność płatnicza – Współczynnik „n” – Czynniki leżące u podstaw oceny zdolności płatniczej – Produkt krajowy brutto – Ważenie głosów państwa członkowskiego w Radzie Unii Europejskiej – Nowe zasady głosowania w Radzie

W sprawie C-93/17

mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie, na podstawie art. 260 ust. 2 TFUE, uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, wniesioną w dniu 22 lutego 2017 r.,

Komisja Europejska, reprezentowana przez A. Bouchagiara i B. Stromskiego, działających w charakterze pełnomocników,

strona skarżąca,

przeciwko

Republice Greckiej, reprezentowanej przez K. Boskovitsa i A. Samoni-Rantou, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta, wiceprezes izby pełniący obowiązki prezesa pierwszej izby, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev (sprawozdawca), C.G. Fernlund i S. Rodin, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Wathelet,

sekretarz: R. Schiano, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 15 marca 2018 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 16 maja 2018 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: grecki.

Wyrok

- 1 Komisja Europejska wnoszą w skardze do Trybunału o:
 - stwierdzenie, że nie podjąwszy środków zapewniających wykonanie wyroku z dnia 28 czerwca 2012 r., Komisja/Grecja (C-485/10, niepublikowanego, zwanego dalej „wyrokiem stwierdzającym uchybienie”, EU:C:2012:395), Republika Grecka uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na podstawie art. 260 ust. 1 TFUE;
 - zasądzenie od Republiki Greckiej na rzecz Komisji zapłaty dziennej okresowej kary pieniężnej w wysokości 34 974 EUR za opóźnienie w wykonaniu wyroku stwierdzającego uchybienie, naliczanej poczynając od dnia ogłoszenia wyroku w niniejszej sprawie do dnia wykonania wyroku stwierdzającego uchybienie;
 - zasądzenie od Republiki Greckiej na rzecz Komisji zapłaty ryczałtu w wysokości wynikającej z pomnożenia stawki dziennej wynoszącej 3828 EUR przez liczbę dni, w których trwało naruszenie, od dnia ogłoszenia wyroku stwierdzającego uchybienie do dnia, w którym to państwo członkowskie położyło kres naruszeniu, lub – w przypadku niezaprzeszania naruszenia – do dnia, w którym wyrok w niniejszej sprawie zostanie wydany, oraz
 - obciążenie Republiki Greckiej kosztami postępowania.

Ramy prawne

- 2 Artykuł 346 ust. 1 lit. b) TFUE stanowi:

„Postanowienia traktatów nie stanowią przeszkody w stosowaniu następujących reguł:

[...]

- b) każde państwo członkowskie może podejmować środki, jakie uważa za konieczne w celu ochrony podstawowych interesów jego bezpieczeństwa, a które odnoszą się do produkcji lub handlu bronią, amunicją lub materiałami wojennymi; środki takie nie mogą negatywnie wpływać na warunki konkurencji na rynku wewnętrznym w odniesieniu do produktów, które nie są przeznaczone wyłącznie do celów wojskowych”.

Okoliczności powstania sporu

- 3 Hellenic Shipyards SA (Ellinika Nafpigeia AE, zwana dalej „ENAE”), właściciel greckiej stoczni cywilnej i wojskowej z siedzibą w Skaramagkas (Grecja), specjalizuje się w budowie statków wojskowych. W 1985 r. ENAE zaprzestało swojej działalności i zostało postawione w stan likwidacji. We wrześniu 1985 r. Elliniki Trapeza Viomichanikis Anaptixeos AE (zwany dalej „ETVA”), grecki bank należący do państwa greckiego, nabył ENAE. W dniu 18 września 1995 r. ETVA sprzedała 49% akcji ENAE pracownikom tej spółki.
- 4 W 1998 r. w ramach projektu modernizacji swojej floty okrętów podwodnych Republika Grecka zawarła z ENAE umowę, zwaną „Archimedes”, w sprawie budowy trzech okrętów podwodnych „HDW klasa 214” oraz w sprawie opcjonalnej budowy czwartego okrętu podwodnego, i umowę, zwaną „Neptun II”, w sprawie modernizacji trzech okrętów podwodnych „HDW klasa 209”.

- 5 W 2001 r. Republika Grecka postanowiła sprywatyzować ENAE. W dniu 11 października 2001 r. doszło do podpisania umowy sprzedaży akcji ENAE między, z jednej strony, ETVA i pracownikami ENAE a, z drugiej strony, konsorcjum utworzonym przez Howaldtswerke-Deutsche Werft GmbH (zwaną dalej „HDW”) i Ferrostaal AG (zwane dalej łącznie „HDW-Ferrostaal”). HDW-Ferrostaal utworzył Greek Naval Shipyard Holding (Elliniki Nafpigokataskevastiki AE Chartofylakeiou, zwany dalej „GNSH”), w którym udziały posiadały w równych częściach HDW i Ferrostaal, w celu zarządzania ich udziałem w ENAE.
- 6 W styczniu 2005 r. ThyssenKrupp AG dokonała przejęcia HDW. W listopadzie 2005 r. ThyssenKrupp nabył akcje GNSH należące do Ferrostaal. A zatem od tej daty ThyssenKrupp posiadał wszystkie akcje ENAE i miał kontrolę nad tą spółką. GNSH i ENAE zostały włączone do ThyssenKrupp Marine Systems AG, działu ThyssenKrupp specjalizującego się w systemach okrętów wojennych i specjalistycznych statków handlowych.
- 7 W tym kontekście Republika Grecka podjęła w latach 1996–2003 szereg środków w postaci wniesienia dodatkowego kapitału, gwarancji i pożyczek na rzecz ENAE, które były przedmiotem wielu decyzji Rady Unii Europejskiej i Komisji.
- 8 W dniu 2 lipca 2008 r. Komisja wydała decyzję 2009/610/WE z dnia 2 lipca 2008 r. w sprawie pomocy C 16/04 (ex NN 29/04, CP 71/02 i CP 133/05) udzielonej przez Grecję na rzecz Hellenic Shipyards SA (Dz.U. 2009, L 225, s. 104), której art. 2, 3, 8, 9 i 11–15 stanowią, że owe środki stanowią pomoc niezgodną z rynkiem wewnętrznym.
- 9 Zgodnie z art. 5 i 6 tej decyzji określona w nich pomoc, chociaż została uprzednio zatwierdzona przez Komisję, została wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem, tak że należy ją odzyskać.
- 10 Zgodnie z art. 16 decyzji 2009/610 gwarancja rekompensaty, której ETVA udzieliła HDW-Ferrostaal i która przewiduje, że ETVA zrekompensuje HDW-Ferrostaal wszelką pomoc państwa, jaka zostanie odzyskana od ENAE, stanowi pomoc wprowadzoną w życie z naruszeniem art. 108 ust. 3 TFUE, która jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym. W związku z tym należy natychmiast uchylić tę gwarancję.
- 11 Stwierdziwszy, że pomoc podlegająca odzyskaniu przysporzyła korzyści wyłącznie działalności cywilnej ENAE, Komisja postanowiła w art. 17 wspomnianej decyzji, iż pomoc ta powinna zostać odzyskana z części cywilnej aktywów tej spółki.
- 12 W art. 18 decyzji 2009/610 nałożono na Republikę Grecką obowiązek bezzwłocznego odzyskania pomocy określonej w art. 2, 3, 5, 6, 8, 9 i 11–15 tej decyzji. Zgodnie z tym art. 18 Republika Grecka jest zobowiązana podjąć środki konieczne do wykonania tejsz decyzji w terminie czterech miesięcy od dnia 13 sierpnia 2008 r., czyli dnia jej notyfikacji.
- 13 Z uwagi na trudną sytuację gospodarczą ENAE Republika Grecka podniosła, że całkowite odzyskanie spornej pomocy może doprowadzić do upadłości spółki, co z kolei może wpłynąć na jej działalność wojskową, w tym budowę i modernizację okrętów podwodnych „HDW klasa 214” i „HDW klasa 209”, tak że może to stanowić zagrożenie dla podstawowych interesów bezpieczeństwa Republiki Greckiej w rozumieniu art. 346 TFUE. W celu uniknięcia takiej ewentualności Komisja, Republika Grecka i ENAE osiągnęły – w wyniku negocjacji prowadzonych w okresie od czerwca do października 2010 r. i pochodzących od ENAE i Republiki Greckiej pism w sprawie zobowiązań, odpowiednio z dnia 27 i 29 października 2010 r. – porozumienie, zgodnie z którym decyzja 2009/610 zostanie uznana za wykonaną prawidłowo, o ile zostaną spełnione następujące zobowiązania:
 - przerwanie działalności cywilnej ENAE przez okres piętnastu lat, począwszy od dnia 1 października 2010 r.;

- aktywa związane z działalnością cywilną ENAE zostaną sprzedane i dochód ze sprzedaży zostanie przekazany władzom greckim. Jeżeli całość lub część tych aktywów cywilnych nie zostanie sprzedana w drodze licytacji, ENAE przeniesie je na państwo greckie w ramach alternatywnego wykonania obowiązku odzyskania pomocy, o której mowa. W takim przypadku państwo greckie będzie miało obowiązek zapewnić, że żaden składnik rzeczonych aktywów nie zostanie ponownie nabyty przez ENEA ani przez jego obecnych lub przyszłych akcjonariuszy przez wspomniany wyżej okres piętnastu lat;
 - ENAE zrzeknie się koncesji na suchy dok, z którego korzystanie nie jest konieczne do kontynuacji jego działalności wojskowej. Państwo greckie zapewni, że koncesja ta i związany z nią grunt nie zostaną ponownie nabyte przez ENAE ani jego obecnych lub przyszłych akcjonariuszy przez wspomniany wyżej okres piętnastu lat;
 - ENAE zrzeknie się gwarancji rekompensaty, o której mowa w art. 16 decyzji 2009/610, i nie będzie wszczynać żadnych postępowań opartych na tej gwarancji lub w związku z tą gwarancją. Republika Grecka będzie obowiązana powoływać się na nieważność owej gwarancji przed każdym organem sądowym lub pozasądowym;
 - w terminie sześciu miesięcy od zaakceptowania przez Komisję wykazu zobowiązań Republika Grecka przedstawi jej dowody zwrócenia suchego doku państwu greckiemu oraz zaktualizowane informacje dotyczące sprzedaży w drodze licytacji aktywów cywilnych ENAE. Ponadto Republika Grecka będzie każdego roku przedstawiać Komisji informacje na temat stanu odzyskiwania pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym, w tym poprzez przedstawienie dowodów, że ENAE nie prowadzi już działalności cywilnej, informacje o własności i wykorzystaniu aktywów zwróconych państwu greckiemu, a także na temat wykorzystania gruntu objętego koncesją na suchy dok.
- 14 W dniu 8 października 2010 r., uznawszy, że Republika Grecka nie zastosowała się do zobowiązań, które na niej ciążyą na podstawie decyzji 2009/610, Komisja wniosła na podstawie art. 108 ust. 2 TFUE skargę o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego przeciwko Republice Greckiej, zmierzającą do ustalenia, że państwo to nie podjęło w wyznaczonych terminach wszelkich środków koniecznych do zastosowania się do tej decyzji.
- 15 Pismem z dnia 1 grudnia 2010 r. Komisja powiadomiła Republikę Grecką, że jeśli zobowiązania wymienione w pkt 13 niniejszego wyroku zostały faktycznie wykonane, Komisja uzna, iż decyzja 2009/610 została w pełni wykonana. Instytucja ta uściśliła w owym piśmie, że aktywa ENEA służące do prowadzenia działalności cywilnej powinny zostać sprzedane lub przeniesione na państwo greckie w ciągu sześciu miesięcy od daty wspomnianego pisma.
- 16 W dniu 28 czerwca 2012 r., w wyroku stwierdzającym uchybienie Trybunał orzekł, że nie przyjmując w wyznaczonym terminie wszelkich środków koniecznych do wykonania decyzji 2009/610 oraz nie przedstawiając Komisji w wyznaczonym terminie informacji wymienionych w art. 19 tej decyzji, Republika Grecka uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na mocy art. 2, 3, 5, 6, 8, 9 i 11–19 owej decyzji.

Postępowanie poprzedzające wniesienie skargi

- 17 W następstwie ogłoszenia wyroku stwierdzającego uchybienie służby Komisji wymieniły szereg pism z władzami greckimi w sprawie stanu odzyskania pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym.
- 18 W tym kontekście parlament grecki uchwalił ustawę nr 4099/2012, która weszła w życie w dniu 20 grudnia 2012 r. Jej art. 169 ust. 2 stanowi, że „[z] chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy prawo do wyłącznego używania, przyznane [ENAE] w art. 1 ust. 15 ustawy nr 2302/1995 [...] w brzmieniu

uzupełnionym przez art. 6 ust. 1 ustawy nr 2941/2011, zostaje zniesione w odniesieniu do części gruntu skarbu państwa ABK 266 o powierzchni [...] (216 663,985 m²) wskazanej [na mapie topograficznej opublikowanej w załączniku I do niniejszej ustawy], jak również strefy przybrzeżnej przylegającej do gruntu publicznego ABK, o którym mowa powyżej”.

- 19 W dniu 11 stycznia 2013 r. ENAE i jego ówcześni właściciele wytoczyli przed Międzynarodowym Sądem Arbitrażowym Międzynarodowej Izby Handlowej (zwanym dalej „sądem arbitrażowym ICC”) powództwo o odszkodowanie przeciwko Republice Greckiej z powodu domniemanego naruszenia: po pierwsze, porozumienia ramowego (Framework Agreement) zawartego w marcu 2010 r. między Republiką Grecką, ENAE, HDW, ThyssenKrupp i Abu Dhabi Mar LLC, która nabyła w 2009 r. 75,1% akcji ENAE należących do ThyssenKrupp, którego art. 11 odnosił się do ciężącego na Republice Greckiej obowiązku pomocy państwa, po drugie, porozumienia wykonawczego (Implementation Agreement) między tymi samymi stronami owego porozumienia ramowego, które to porozumienie miało regulować różne spory dotyczące wykonania umów „Archimedes” i „Neptun II”, i po trzecie, umów w sprawie budowy i modernizacji okrętów podwodnych zawartych w ramach tych porozumień. W dniu 23 kwietnia 2014 r. Republika Grecka także wniosła do sądu arbitrażowego ICC skargę o odszkodowanie przeciwko ENAE i jego akcjonariuszom z powodu naruszenia porozumienia wykonawczego i umów w sprawie budowy i modernizacji okrętów podwodnych, a w szczególności obowiązku dostawy okrętów podwodnych na przewidzianych warunkach i w przewidzianych terminach.
- 20 Parlament grecki uchwalił ponadto ustawę nr 4237/2014, która weszła w życie w dniu 12 lutego 2014 r. i której art. 12 stanowi, że z uwagi na interesy bezpieczeństwa narodowego Republiki Greckiej kontynuowanie wszelkich form egzekucji z ruchomości i nieruchomości ENAE zostaje zawieszona.
- 21 W drodze art. 26 ustawy nr 4258/2014, która weszła w życie w dniu 14 kwietnia 2014 r., Republika Grecka przydzieliła marynarce wojennej projekt dotyczący budowy i modernizacji okrętów podwodnych ze względu na okoliczność, że ENAE nie wywiązało się ze swoich zobowiązań umownych w celu zapewnienia zdolności operacyjnej koniecznej do obrony narodowej i bezpieczeństwa narodowego. Przepis ten przewidywał również, że marynarka wojenna będzie kontynuować bez świadczenia wzajemnego prace nad okrętami podwodnymi w zakładach ENAE i zapłaci pensje i składki na zabezpieczenie społeczne pracowników tytułem wynagrodzenia za ich pracę.
- 22 W dniu 27 listopada 2014 r., uznając, że decyzja 2009/610 nadal nie została wykonana, Komisja wystosowała do władz greckich wezwanie do usunięcia uchybienia zgodnie z art. 260 ust. 2 TFUE i wyznaczyła jej na to termin dwóch miesięcy.
- 23 W wezwaniu do usunięcia uchybienia Komisja stwierdziła, że władze greckie nie odzyskały kwoty pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym i nie udzieliły jej informacji na temat wykonania decyzji 2009/610.
- 24 Władze greckie odpowiedziały na wezwanie do usunięcia uchybienia pismem z dnia 23 stycznia 2015 r. Po pierwsze, poinformowały w nim o obstrukcji i braku współpracy ze strony ENEA w realizacji zobowiązań zawartych w piśmie z dnia 1 grudnia 2010 r. Po drugie, powołały się one na potrzebę zachowania operacyjności tej spółki jeszcze przez 18–20 miesięcy, aby marynarka wojenna mogła zakończyć w zakładach ENAE budowę i modernizację okrętów podwodnych przewidzianych w umowach „Archimedes” i „Neptun II”.
- 25 W dniu 4 grudnia 2015 r. władze greckie skierowały do ENAE nakaz odzyskania środków w wysokości 523 352 889,23 EUR, co stanowiło około 80% kwoty do odzyskania, łącznie z odsetkami do dnia 30 listopada 2015 r. W dniu 5 lutego 2016 r. ENAE wniosło skargę do Dioikitiko Protodikeio Athinon (sądu administracyjnego pierwszej instancji w Atenach, Grecja) o stwierdzenie nieważności tego nakazu odzyskania. W marcu 2016 r. greckie organy podatkowe przyjęły akty wykonawcze do wspomnianego nakazu odzyskania. W dniu 13 kwietnia 2016 r. ENAE wniosło do tego samego sądu sprzeciw od tych

aktów wykonawczych. W dniu 23 maja 2016 r. ENAE złożyło do tego sądu wnioski o zawieszenie wykonania wyżej wymienionych aktów. Komisja interweniowała jako *amicus curiae* w tych sprawach na podstawie art. 29 ust. 2 rozporządzenia Rady (UE) 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 108 [TFUE] (Dz.U. 2015, L 248, s. 9).

- 26 W dniu 29 września 2016 r. Dioikitiko Protodikeio Athinon (sąd administracyjny pierwszej instancji w Atenach) oddalił wnioski o zawieszenie wykonania złożone przez ENAE.
- 27 W związku z oddaleniami, o których mowa powyżej, w dniu 3 lutego 2017 r. władze greckie wszczęły postępowanie egzekucyjne w odniesieniu do aktywów cywilnych ENAE. W dniu 6 lutego 2017 r. władze te dokonały zajęcia w trzech bankach, w których ENAE posiadało rachunki. Republika Grecka nie odzyskała jednak żadnej kwoty z powodu wcześniejszych zajęć dokonanych przez innych wierzycieli oraz z powodu trudnej sytuacji finansowej tego przedsiębiorstwa.
- 28 Jednocześnie w dniu 12 maja 2016 r. ENAE i jego akcjonariusze wnieśli do sądu arbitrażowego ICC o zastosowanie środków zabezpieczających wobec krajowych aktów administracyjnych wydanych przez władze greckie w grudniu 2015 r. i w marcu 2016 r. mających na celu odzyskanie spornej pomocy państwa. Sąd arbitrażowy ICC oddalił ten wniosek w przedmiocie środka tymczasowego. Wnieśli oni także do sądu arbitrażowego ICC o zakazanie władzom greckim wszczęcia jakiegokolwiek postępowania upadłościowego przeciwko ENAE w trakcie postępowania arbitrażowego.
- 29 Zarządzeniem tymczasowym z dnia 5 sierpnia 2016 r. sąd arbitrażowy ICC oddalił ów wniosek złożony przez ENAE i jego akcjonariuszy, orzekając, że nie może ingerować w wykonanie decyzji 2009/610. Sąd ów orzekł jednak, że odzyskanie spornej pomocy może doprowadzić do upadłości ENAE i w związku z tym zakazał Republice Greckiej przeprowadzenia nacjonalizacji tej spółki, przejęcia zarządu tej spółki lub objęcia tej spółki i jej aktywów postępowaniem w sprawie niewypłacalności bez wcześniejszego jej powiadomienia.
- 30 W dniu 13 lutego 2017 r. władze greckie poinformowały Komisję o zamiarze poddania ENAE szczególnej procedurze likwidacyjnej na podstawie ustawy nr 4307/2014, która weszła w życie w dniu 15 listopada 2014 r. (zwanej dalej „zarządem specjalnym”) oraz poprosiły o zorganizowanie spotkania z Komisją w celu omówienia warunków wprowadzenia w życie tej procedury.
- 31 W tych okolicznościach w dniu 22 lutego 2017 r. Komisja wniosła skargę będącą przedmiotem niniejszego postępowania.

Rozwój sytuacji po wniesieniu skargi do Trybunału

- 32 Spotkanie w sprawie objęcia ENAE zarządem specjalnym odbyło się w dniu 8 marca 2017 r. W trakcie tego spotkania władze greckie przedstawiły Komisji szczegółowy plan objęcia ENAE proponowanym zarządem specjalnym.
- 33 W dniu 21 marca 2017 r. zostały zajęte dwa zbiorniki pływające należące do ENAE.
- 34 W dniu 10 kwietnia 2017 r. ENAE złożyło do sądu arbitrażowego ICC wnioski w przedmiocie środka tymczasowego mający na celu przyjęcie środków zabezpieczających, które zakazywałyby władzom greckim wszczęcia postępowania mającego na celu ustanowienie wobec tej spółki zarządu specjalnego na podstawie ustawy nr 4307/2014. W rozstrzygnięciu z dnia 27 czerwca 2017 r. sąd arbitrażowy ICC przypomniał, że wkrótce wyda wyrok. Orzekł zatem, że wszczęcie postępowania w sprawie zarządu specjalnego w stosunku do ENAE prowadziłoby do pozbawienia jego akcjonariuszy kontroli nad spółką i że specjalny zarządca, wybrany przez wierzycieli, mógłby podejmować decyzje mające wpływ na pozycję ENAE w postępowaniu arbitrażowym. W związku z tym sąd arbitrażowy ICC zdecydował, że do czasu wydania przezeń orzeczenia końcowego władze greckie powinny powstrzymać się od

podejmowania jakichkolwiek środków służących odzyskaniu pomocy, które mogłyby zmienić, bezpośrednio lub pośrednio, kontrolę w zarządzaniu ENAE, w tym postępowania upadłościowego i postępowania w sprawie objęcia tej spółki zarządem specjalnym.

- 35 W dniu 29 czerwca 2017 r. władze greckie wystosowały do ENAE pismo, w którym wezwały je do uregulowania pozostałych 20% kwoty pomocy podlegającej odzyskaniu, w tym odsetek do dnia 30 czerwca 2017 r., czyli 95 098 200,99 EUR. Ponieważ kwota ta nie została uregulowana, zadanie jej odzyskania zostało powierzone organom podatkowym w piśmie Ypourgeio Oikonomias kai Anaptyxis (ministerstwa gospodarki i rozwoju) z dnia 31 lipca 2017 r.
- 36 W dniu 12 października 2017 r. władze greckie wszczęły postępowanie przed sądami greckimi zmierzające do ustanowienia wobec ENAE zarządu specjalnego określonego w art. 68 ustawy nr 4307/2014, która weszła w życie w dniu 15 listopada 2014 r.
- 37 W trakcie postępowania Trybunał uwzględnił trzy wnioski Republiki Greckiej dotyczące przedstawienia nowych dokumentów na podstawie art. 128 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem. Za każdym razem Komisji został wyznaczony termin, aby umożliwić jej ustosunkowanie się do tych dokumentów.
- 38 Ze wspomnianych dokumentów wynika, po pierwsze, że wyrokiem nr 725/2018 z dnia 8 marca 2018 r. Monomeles Protodikeio Athinon (sąd okręgowy w Atenach, Grecja, orzekający w składzie jednoosobowym) uwzględnił wniosek władz greckich, ustanowił zarząd specjalny wobec ENAE i powołał specjalnego zarządcę.
- 39 Po drugie, z tych samych dokumentów wynika, że w dniu 26 marca 2018 r. niezależny organ ds. dochodów publicznych usiłował, w drodze zgłoszenia wierzytelności dokonanego w dniu 22 marca 2018 r., przedstawić specjalnemu zarządcy wierzytelności Republiki Greckiej dotyczące zwrotu danej pomocy w ramach procedury zarządu specjalnego, jakim została objęta ta spółka. W szczególności organ ten wskazał kwotę 713 883 282,19 EUR wraz z opłatami dodatkowymi należnymi z tytułu opóźnionej spłaty wierzytelności. Suma ta obejmuje kwoty 524 896 095,75 EUR i 95 171 888,92 EUR, które państwo greckie musi odzyskać w celu zastosowania się do decyzji 2009/610 i tym samym do wyroku stwierdzającego uchybienie.
- 40 Specjalny zarządca otrzymał informację o tych wszystkich działaniach za pomocą listu poleconego złożonego w urzędzie pocztowym.
- 41 Po trzecie, z dokumentów przedstawionych przez Republikę Grecką na podstawie art. 128 § 2 regulaminu postępowania wynika, że w dniu 26 czerwca 2018 r. w drodze protokołu zdawczego ENAE, reprezentowane przez jej specjalnego zarządcę, wydało grunt ABK 266 oraz część wybrzeża przylegającego do tego gruntu Etaireia Akiniton Dimosiou A.E. (spółce nieruchomości państwa S.A., zwanej dalej „ETAD”).

W przedmiocie uchybienia

Argumentacja stron

- 42 Komisja zarzuca Republice Greckiej, że nie podjęła środków zapewniających wykonanie wyroku stwierdzającego uchybienie, ponieważ zarówno od wydania decyzji 2009/610, jak i od ogłoszenia tego wyroku minęło wiele lat, zaś władze greckie ciągle nie odzyskały od ENAE pomocy państwa, o której mowa.

- 43 W pierwszej kolejności Komisja twierdzi, że Republika Grecka nie podjęła wszelkich środków, które są co do zasady konieczne do wykonania decyzji takiej jak decyzja 2009/610.
- 44 Władze greckie, ustanawiając moratorium przewidziane w art. 12 ustawy nr 4237/2014, utrudniło bowiem odzyskanie pomocy.
- 45 Dopiero w grudniu 2015 r. i w marcu 2016 r. władze greckie przyjęły krajowe akty administracyjne mające na celu częściowe odzyskanie spornej pomocy państwa od ENAE. Niemniej jednak akty te nie doprowadziły do odzyskania jakiegokolwiek kwoty od tego przedsiębiorstwa.
- 46 W drugiej kolejności Komisja twierdzi, że Republika Grecka nie przestrzegała również zobowiązań opisanych szczegółowo w piśmie z dnia 1 grudnia 2010 r., zobowiązania te zostały zaś uznane za alternatywną metodę wykonania decyzji 2009/610.
- 47 W tym względzie Komisja utrzymuje, po pierwsze, że sprzedaż aktywów cywilnych ENAE nie miała miejsca oraz że spółka ta zakwestionowała wykaz aktywów cywilnych.
- 48 Po drugie, Komisja podnosi, że chociaż parlament grecki uchwalił ustawę dotyczącą zwrotu suchego doku, Republika Grecka nie przekazała jeszcze odpowiedniej mapy wskazującej dokładnie zwróconą strefę ani dowodu, że grunty nie są już używane przez ENAE.
- 49 Po trzecie, z wyjątkiem uchwały przyjętej przez zarząd ENAE w dniu 14 kwietnia 2010 r., zgodnie z którą przedsiębiorstwo to zaprzestaje działalności cywilnej, władze greckie nie dostarczyły żadnego innego dowodu świadczącego o tym, że owo przedsiębiorstwo nie wykonywało już żadnej działalności cywilnej po dniu przyjęcia tej uchwały.
- 50 Po czwarte, władze te nigdy nie wysłały dokumentów świadczących o tym, że gwarancja rekompensaty, o której mowa w art. 16 decyzji 2009/610, została uchylona i nie została już nigdy wykorzystana.
- 51 Po piąte, wspomniane władze nigdy nie przedstawiły sprawozdania dotyczącego postępów w wykonywaniu tej decyzji.
- 52 Po szóste, Komisja przypomina, że jedynym środkiem obrony, na który może powołać się Republika Grecka, jest bezwzględna niemożność prawidłowego wykonania decyzji 2009/610, przy czym musi ona udowodnić brak podlegających odzyskaniu aktywów. Otóż w takim przypadku państwo członkowskie powinno doprowadzić do likwidacji i ostatecznego zaprzestania działalności przedsiębiorstwa będącego beneficjentem pomocy.
- 53 W niniejszej sprawie władze greckie nigdy nie powołały się na bezwzględną niemożność odzyskania spornej pomocy. Z jednej strony ograniczyły się one do twierdzenia, że pełne odzyskanie pomocy spowoduje likwidację stoczni, co miałoby negatywny wpływ na interesy obrony narodowej, a z drugiej strony, przypisują one brak odzyskania pomocy obstrukcji ze strony ENAE, mimo że taka obstrukcja nie uzasadnia niewykonania decyzji 2009/610.
- 54 W odniesieniu do interesów obronnych, na które powołuje się Republika Grecka i które dotyczą jedynie budowy okrętów podwodnych w obiektach ENAE dla marynarki wojennej, Komisja zauważa, że odstępstwo przewidziane w art. 346 TFUE odnosi się do wyjątkowych i wyraźnie określonych przypadków i nie może zatem zostać poddane rozszerzającej wykładni. A zatem do tego państwa członkowskiego należy wykazanie, że owo odstępstwo jest konieczne do ochrony jego podstawowych interesów bezpieczeństwa.

- 55 W tym kontekście Komisja kwestionuje zasadność interesów bezpieczeństwa, na które powołuje się Republika Grecka. Władze greckie nigdy nie wyjaśniły, dlaczego budowa i modernizacja okrętów podwodnych musiały koniecznie mieć miejsce w obiektach ENAE, a nie w innych greckich stoczniach, w szczególności po przewidzianym w art. 26 ustawy nr 4258/2014 przyznaniu marynarce wojennej projektu budowy i modernizacji okrętów podwodnych.
- 56 Republika Grecka podnosi, że podjęła wszelkie działania niezbędne do wykonania wyroku stwierdzającego uchybienie.
- 57 Wspomniane państwo członkowskie zauważa, że art. 12 ustawy nr 4237/2014 nie stanowi środka, który miałby utrudnić odzyskanie rozpatrywanej pomocy, ponieważ zawieszenie egzekucji z aktywów ENAE przewidziane w tym artykule ma zastosowanie jedynie w zakresie, w jakim egzekucja dotyczy budowy i konserwacji okrętów podwodnych marynarki wojennej, co byłoby zgodne z art. 346 ust. 1 lit. b) TFUE. Ponadto okoliczność, że władze greckie podjęły następnie środki wykonawcze przeciwko ENAE świadczy o tym, że art. 12 tej ustawy nie stoi na przeszkodzie dokonaniu tego odzyskania.
- 58 Republika Grecka powołuje się ponadto na swoje podstawowe interesy bezpieczeństwa w rozumieniu art. 346 ust. 1 lit. b) TFUE, twierdząc, że odzyskanie pomocy nie może stanowić przeszkody ani dla kontynuacji działalności wojskowej największej i najbardziej produktywnej stoczni w Grecji, ani dla szerokiego zakresu uznania, którym państwo to dysponuje w celu wybrania środków, jakie uważa za konieczne.
- 59 Republika Grecka nie może bowiem spowodować upadłości ENAE, gdyż ta procedura miałaby wpływ na wszystkie aktywa tego przedsiębiorstwa i zagroziłaby prawidłowej kontynuacji działalności wojskowej stoczni i tym samym na zdolność obronną tego państwa członkowskiego. Z tych właśnie powodów władze greckie dały pierwszeństwo wykonaniu zobowiązań, o którym mowa w piśmie z dnia 1 grudnia 2010 r.
- 60 W powyższym względzie w odniesieniu do sprzedaży aktywów cywilnych ENAE Republika Grecka zauważa, że napotkała przeszkody ze strony tej spółki, która nie zgadzała się z wykazem aktywów cywilnych przeznaczonych na sprzedaż.
- 61 Z powodu tych przeszkód władze greckie skierowały do wspomnianej spółki nakazy odzyskania środków i nakazy zajęcia.
- 62 Jako że środki te nie doprowadziły do zwrotu z powodu wcześniejszych zajęć majątku przez innych wierzycieli i ze względu na oczywisty brak wystarczających aktywów ENAE, władze greckie uznały, że należy objąć tę spółkę zarządem specjalnym na podstawie przepisów ustawy nr 4307/2014. Zdaniem Republiki Greckiej po powierzeniu budowy okrętów podwodnych marynarce wojennej władze greckie mogły podjąć działania likwidacyjne wobec ENAE, nie zagrażając wykonaniu programów wojskowych.
- 63 W tym kontekście Republika Grecka utrzymuje, że objęcie ENAE zarządem specjalnym jest stosownym środkiem w celu zlikwidowania tej spółki, jako że środek ten jest w pełni zgodny z wymogami prawa Unii, ponieważ umożliwia sprzedaż w drodze licytacji publicznej całości lub części gałęzi działalności lub pojedynczych składników aktywów wspomnianej spółki pod kierownictwem niezależnego zarządcy i pod kontrolą sądową. Ta procedura zarządu specjalnego, którą można by zakończyć w okresie dwunastu miesięcy od wyznaczenia zarządcy specjalnego, zapewnia co najmniej takie same gwarancje jak zwyczajne postępowanie upadłościowe i jest znacznie szybsza i dużo bardziej przejrzysta. Wspomniana procedura pozwala uniknąć deprecjacji wartości odnośnych aktywów i gwarantuje sprzedaż aktywów wojskowych ENAE jako jednej gałęzi działalności zgodnie z podstawowymi interesami bezpieczeństwa Republiki Greckiej.

- 64 W odniesieniu do zwrotu gruntów przyznanych ENAE do wyłącznego użytku Republika Grecka utrzymuje, że w dniu 20 grudnia 2012 r. prawo używania tych gruntów zostało uchylone w art. 169 ust. 2 ustawy nr 4099/2012. Republika Grecka twierdzi, że z przekazanych Komisji kopii wpisu tej czynności we właściwym geograficznie biurze prowadzącym rejestr hipotek wynika, że owe grunty zostały zwrócone. Zdaniem tego państwa członkowskiego okoliczność, że te same grunty nie są już używane przez ENAE, wynika z faktu, iż przedsiębiorstwo to nie prowadzi działalności cywilnej od 2010 r.
- 65 Ponadto Republika Grecka uważa, że zwrot spornych gruntów stanowi środek służący wykonaniu decyzji 2009/610, ponieważ w braku wystarczających aktywów władze greckie są zobowiązane do przeprowadzenia likwidacji wszystkich aktywów cywilnych ENAE. Niemniej jednak to państwo członkowskie utrzymuje, że oszacowanie tych gruntów według cen z 2008 r. wykazuje, że stanowią one 60% całkowitej wartości aktywów cywilnych ENAE lub 58% niewojskowej infrastruktury stoczni. W świetle tego obliczenia sprzedaż aktywów cywilnych ENAE dotyczy w rzeczywistości jedynie niewielkiej części wartości gałęzi cywilnej tego przedsiębiorstwa.
- 66 W odniesieniu do zaprzestania działalności cywilnej ENAE Republika Grecka twierdzi, że zarząd tej spółki wyraźnie przyjął decyzję w tej kwestii oraz że nowy zarząd wspomnianej spółki wielokrotnie potwierdzał, iż ENAE nie prowadzi już żadnej działalności cywilnej od roku 2010. To państwo członkowskie dodaje, że ENAE nie opublikowało bilansu po dniu 30 września 2011 r. z powodu swojej złej sytuacji gospodarczej.
- 67 Wreszcie w odniesieniu do gwarancji rekompensaty, o której mowa w art. 16 decyzji 2009/610, Republika Grecka twierdzi, że to ENAE powinno się jej zrzec. Ponadto to państwo członkowskie stwierdza, że kwestia stosowania tej gwarancji nie pojawiła się w żadnej sprawie, tak że władze greckie nie były w stanie powołać się na jej nieważność.

Ocena Trybunału

- 68 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że z orzecznictwa Trybunału wynika, iż państwo członkowskie będące adresatem decyzji, która zobowiązuje je do odzyskania bezprawnie przyznanej pomocy uznanej za niezgodną z rynkiem wewnętrznym, jest zobowiązane na podstawie art. 288 TFUE do podjęcia wszelkich właściwych środków, aby zapewnić wykonanie tej decyzji. Powinno ono doprowadzić do skutecznego odzyskania należnych kwot w celu wyeliminowania zakłócenia konkurencji spowodowanego przewagą konkurencyjną wynikającą z przyznania tej pomocy (wyrok z dnia 9 listopada 2017 r., Komisja/Grecja, C-481/16, niepublikowany, EU:C:2017:845, pkt 23).
- 69 Bezprawnie przyznana pomoc uznana za niezgodną z rynkiem wewnętrznym należy bowiem odzyskać bezzwłocznie i zgodnie z procedurami przewidzianymi w prawie krajowym zainteresowanego państwa członkowskiego, pod warunkiem że przewidują one natychmiastowe i skuteczne wykonanie decyzji Komisji. W tym celu zainteresowane państwa członkowskie są zobowiązane do podjęcia wszelkich środków przewidzianych w ich odpowiednich systemach prawnych, włącznie ze środkami tymczasowymi, bez uszczerbku dla prawa Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 9 listopada 2017 r., Komisja/Grecja, C-481/16, niepublikowany, EU:C:2017:845, pkt 24).
- 70 W odniesieniu do przypadków, w których wypłacona niezgodnie z prawem pomoc państwa podlega odzyskaniu od przedsiębiorstw będących beneficjentami znajdującymi się w trudnej sytuacji lub w stanie upadłości, należy przypomnieć, że takie trudności nie mają wpływu na obowiązek odzyskania pomocy. Państwo członkowskie jest zatem zobowiązane do tego, by w zależności od przypadku doprowadzić do likwidacji spółki, do wpisania swojej wierzytelności do jej pasywów lub do podjęcia każdego innego środka umożliwiającego zwrot pomocy (wyrok z dnia 17 stycznia 2018 r., Komisja/Grecja, C-363/16, EU:C:2018:12, pkt 36).

- 71 Otóż w niniejszym przypadku z akt sprawy wynika, że w świetle trudnej sytuacji gospodarczej ENAE i aby nie postawić tej spółki w stan upadłości, nie zagrozić wykonaniu programów „Archimedes” i „Neptun II” dla marynarki wojennej i tym samym, by nie naruszyć podstawowych interesów bezpieczeństwa Republiki Greckiej w rozumieniu art. 346 TFUE, Komisja, owo państwo członkowskie i ENAE zobowiązały się do wdrożenia alternatywnej metody odzyskania pomocy, aby Komisja mogła uznać decyzję 2009/610 za w pełni wykonaną.
- 72 W związku z powyższym, aby ustalić, czy Republika Grecka przedsięwzięła wszystkie konieczne środki w celu zastosowania się do wyroku stwierdzającego uchybienie, należy sprawdzić, czy to państwo członkowskie przestrzegało zobowiązań wyszczególnionych w piśmie z dnia 1 grudnia 2010 r. lub czy rozpatrywana pomoc państwa, która została określona w art. 2, 3, 5, 6, 8, 9 i 11–15 decyzji 2009/610, została w całości odzyskana przez wspomniane państwo członkowskie oraz czy informacje wymienione w art. 19 tej decyzji zostały przedstawione Komisji.
- 73 Należy od razu uściślić, że w przypadku postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego na podstawie art. 260 ust. 2 TFUE należy przyjąć za datę odniesienia dla oceny istnienia takiego uchybienia dzień upływu terminu wyznaczonego w wezwaniu do usunięcia uchybienia wystosowanym na podstawie tego postanowienia (wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358, pkt 32).
- 74 W rozpatrywanej sprawie, jak przypomniano w pkt 22 niniejszego wyroku, ponieważ zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 260 ust. 2 TFUE Komisja skierowała do Republiki Greckiej wezwanie do usunięcia uchybienia w dniu 27 listopada 2014 r., datą odniesienia wspomnianą w poprzednim punkcie jest data upływu terminu wyznaczonego w owym piśmie, to jest dzień 27 stycznia 2015 r.
- 75 Tymczasem, jeśli chodzi o zobowiązania, o których mowa w piśmie z dnia 1 grudnia 2010 r., jest bezsporne, że w tym dniu 27 stycznia 2015 r. władze greckie ich nie przestrzegaly.
- 76 Z akt sprawy wynika bowiem, że jedynym środkiem przyjętym przez Republikę Grecką do wspomnianej daty jest uchwalenie ustawy nr 4099/2012, która weszła w życie w dniu 20 grudnia 2012 r.
- 77 Należy jednak sprecyzować w tym względzie, że z akt sprawy wynika, iż zarówno sąd arbitrażowy ICC, jak i Monomeles Protodikeio Athinon (sąd okręgowy w Atenach, orzekający w składzie jednoosobowym) stwierdziły, że mimo wejścia w życie tej ustawy ENAE nie zwróciło w rzeczywistości gruntu publicznego, o którym mowa w koncesji dotyczącej suchego doku.
- 78 Zgodnie z protokołem z dnia 26 czerwca 2018 r. ENAE wydało grunt ABK 266 wraz z suchym dokiem, którego używanie zostało mu przyznane w drodze koncesji, jak również część wybrzeża przylegającego do tego gruntu. Republika Grecka nie wykazała jednak, że spółka ta faktycznie wydała ten grunt przed dniem 27 stycznia 2015 r.
- 79 A zatem nie można stwierdzić, że ENAE zrzekło się koncesji na suchy dok, jak było to wymagane w zobowiązaniach, o których mowa w piśmie z dnia 1 grudnia 2010 r.
- 80 W odniesieniu do argumentu Republiki Greckiej, zgodnie z którym okoliczność, że ów grunt nie jest już używany przez ENAE, wynika z faktu, że spółka ta nie prowadzi już żadnej działalności cywilnej od roku 2010, co miałyby wynikać z decyzji zarządu wspomnianej spółki z dnia 14 kwietnia 2010 r., należy stwierdzić, że ani z tej decyzji, ani z akt sprawy nie wynika, iż ENAE przerwało swoją działalność cywilną w rozumieniu zobowiązań, o których mowa w piśmie z dnia 1 grudnia 2010 r.

- 81 Wspomniana decyzja zarządu nie może dotyczyć zobowiązania do przerwania działalności cywilnej ENAE na okres piętnastu lat począwszy od dnia 1 grudnia 2010 r., ponieważ zapadła ona w dniu 27 października 2010 r., czyli przed sporządzeniem pisma w sprawie zobowiązań ENAE. W decyzji tej ograniczono się do wskazania, że w związku z umową pożyczki ENAE „działalność niestoczniowa jest obecnie całkowicie wstrzymana”.
- 82 Ponadto Republika Grecka, wezwana przez Trybunał, nie była w stanie przedstawić dokumentów mogących wykazać, że ENAE przestrzegało obowiązku zaprzestania swojej działalności cywilnej przez okres piętnastu lat.
- 83 Wobec powyższego, nie wykazawszy, że ENAE przerwało swoją działalność cywilną z dniem 1 grudnia 2010 r., Republika Grecka nie udowodniła, iż spółka ta nie używała już gruntu publicznego, o którym mowa w koncesji na suchy dok.
- 84 Jeśli chodzi o zobowiązanie dotyczące sprzedaży aktywów cywilnych ENAE lub ich zwrotu państwu greckiemu, oczywiste jest, że sprzedaż ta lub ten zwrot nie miały miejsca. W konsekwencji nie dopełniono tego zobowiązania.
- 85 W odniesieniu do gwarancji rekompensaty, o której mowa w art. 16 decyzji 2009/610, należy zauważyć, że zgodnie z pismem z dnia 1 grudnia 2010 r. ENAE miało się jej zrzec i nie wszczynać żadnego postępowania na podstawie tej gwarancji lub w związku z tą gwarancją. Z akt sprawy nie wynika, że takie zrzeczenie miało miejsce bądź że Republika Grecka uchylili tę gwarancję na drodze ustawodawczej. W związku z tym nie wywiązało się ono z tego zobowiązania.
- 86 Zgodnie z porozumieniem między Komisją, Republiką Grecką i ENAE wynikającym z pisma z dnia 1 grudnia 2010 r. wszystkie zobowiązania miały zostać dopełnione, aby móc stwierdzić, że decyzja 2009/610 została prawidłowo wykonana. Wystarczy zatem, że tylko jedno z tych zobowiązań nie zostało dopełnione, aby stwierdzić niepowodzenie owej metody odzyskania pomocy. Otóż należy stwierdzić, że zobowiązania wymienione w pkt 13 niniejszego wyroku nie były przestrzegane.
- 87 W odniesieniu do głównego zobowiązania Republiki Greckiej do odzyskania w całości rozpatrywanej pomocy państwa, która została określona w art. 2, 3, 5, 6, 8, 9 i 11–15 decyzji 2009/610, wystarczy stwierdzić, że oczywiste jest, iż władze greckie nie wywiązały się z tego zobowiązania i nie przedstawiły Komisji informacji wymienionych w art. 19 tej decyzji.
- 88 W odniesieniu do argumentu Republiki Greckiej, zgodnie z którym jej podstawowe interesy bezpieczeństwa w rozumieniu art. 346 ust. 1 lit. b) TFUE nie pozwalają jej sprowokować upadłości ENAE, gdyż taka procedura wpłynęłaby na wszystkie aktywa tej spółki i zagroziłaby prawidłowej kontynuacji działalności wojskowej stoczni i tym samym zdolności obronnej tego państwa członkowskiego, podczas gdy istniał bardziej stosowny sposób zlikwidowania wspomnianej spółki, który to sposób uwzględniał podstawowe interesy bezpieczeństwa owego państwa członkowskiego, a mianowicie objęcie owej spółki zarządem specjalnym, należy uściślić, że władze greckie miały możliwość objęcia ENAE zarządem specjalnym przed upływem terminu wyznaczonego w wezwaniu do usunięcia uchybienia, to jest przed dniem 27 stycznia 2015 r., jako że ustawa nr 4307/2014 weszła w życie w dniu 15 listopada 2014 r.
- 89 Tymczasem z akt sprawy wynika, że wniosek o wszczęcie tej procedury został złożony dopiero w dniu 12 października 2017 r.
- 90 Wobec powyższego, nawet przy założeniu, że Republika Grecka może skutecznie powoływać się na swoje podstawowe interesy bezpieczeństwa w rozumieniu art. 346 ust. 1 lit. b) TFUE na etapie odzyskiwania rozpatrywanej pomocy państwa, wystarczy zauważyć, że to państwo członkowskie nie podjęło na dzień 27 stycznia 2015 r. środka, który ono samo uważa za odpowiedni w świetle swoich podstawowych interesów bezpieczeństwa.

- 91 Republika Grecka nie może zatem skutecznie utrzymywać, że przedsięwzięła wszelkie środki konieczne do wprowadzenia w życie procedury odzyskania pomocy państwa, o której mowa. Wobec tego wyrok stwierdzający uchybienie pozostaje niewykonany na dzień 27 stycznia 2015 r.
- 92 W konsekwencji należy stwierdzić, że nie podjąwszy do dnia, w którym upłynął wyznaczony termin, wszelkich środków zapewniających wykonanie wyroku stwierdzającego uchybienie, Republika Grecka uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na podstawie art. 260 ust. 1 TFUE.

W przedmiocie kar pieniężnych

W przedmiocie okresowej kary pieniężnej

Argumentacja stron

- 93 W pierwszej kolejności Komisja podnosi, że zarzucane Republice Greckiej uchybienie trwa nadal w momencie badania okoliczności faktycznych przez Trybunał.
- 94 W szczególności, jeśli chodzi o zgłoszenie wierzytelności z dnia 22 marca 2018 r., w którym to zgłoszeniu Republika Grecka poinformowała zarządcę specjalnego ENAE o swoich wierzytelnościach dotyczących zwrotu odnośnej pomocy w ramach postępowania w sprawie ustanowienia zarządu specjalnego wobec tej spółki, Komisja uważa, że wpis wierzytelności dotyczących zwrotu owej pomocy na listę wierzytelności, który to wpis można uważać co do zasady za odpowiedni środek mogący zapewnić wyeliminowanie zakłócenia konkurencji, o ile taki środek skutkuje albo odzyskaniem w całości kwot wspomnianej pomocy, albo likwidacją przedsiębiorstwa i całkowitym zaprzestaniem jego działalności, jeżeli odzyskanie pomocy jest niemożliwe w trakcie postępowania upadłościowego. Samo zgłoszenie tych wierzytelności nie wystarczy, by uznać, że to państwo członkowskie wywiązało się z ciążącego na nim obowiązku odzyskania pomocy. Komisja dodaje, że zgodnie z art. 77 ustawy nr 4307/2014 formalny wpis na listę wierzytelności jest dokonywany po przeniesieniu aktywów danego przedsiębiorstwa w związku z zarządem specjalnym, którym zostało objęte to przedsiębiorstwo, a nie przed tym przeniesieniem.
- 95 W odniesieniu do protokołu zdawczo-odbiorczego, na podstawie którego ENAE wydało ETAD grunt ABK 266 oraz część wybrzeża przylegającego do tego gruntu, Komisja zauważa, że protokół ten jest opatrzony datą 26 czerwca 2018 r. Wobec tego wydanie tego gruntu jest spóźnione, ponieważ zgodnie z pismem z dnia 1 grudnia 2010 r. powinno ono być zostać dokonane w ciągu sześciu miesięcy od daty tego pisma. Ponadto Komisja twierdzi, że Republika Grecka nie przekazała jeszcze mapy wskazującej wyraźnie grunty zwrócone państwu i dowodów świadczących o tym, że ENAE nie używa już tych gruntów.
- 96 W drugiej kolejności, jeśli chodzi o kwotę okresowej kary pieniężnej, Komisja opiera się na swoim komunikacie SEC(2005) 1658 z dnia 12 grudnia 2005 r., zatytułowanym „Stosowanie art. [260 TFUE]” (Dz.U. 2007, C 126, s. 15), i zaproponowała, aby dzienna okresowa kara pieniężna została obliczona poprzez pomnożenie jednolitej stawki bazowej w wysokości 670 EUR przez współczynnik wagi naruszenia 5 w skali od 1 do 20 i przez współczynnik czasu trwania naruszenia wynoszący 3, czyli maksymalny współczynnik. Uzyskany wynik zostaje następnie pomnożony przez współczynnik „n”, ustalony na 3,48 dla Republiki Greckiej, który to współczynnik ma odzwierciedlać zdolność płatniczą danego państwa członkowskiego i który uwzględnia w tym celu produkt krajowy brutto (zwany dalej „PKB”) tego państwa członkowskiego oraz liczbę głosów, jaką dysponuje ono w Radzie.

- 97 W odniesieniu do współczynnika wagi naruszenia Komisja podkreśla fundamentalny charakter postanowień traktatu FUE w dziedzinie pomocy państwa, negatywne skutki, jakie nieodzyskana pomoc niezgodna z rynkiem wewnętrznym miała dla sektora stoczniowego, oraz powtarzalność noszącego znamiona naruszenia zachowania tego państwa członkowskiego w dziedzinie pomocy państwa.
- 98 W odniesieniu do współczynnika czasu trwania naruszenia Komisja zauważa, że uchylenie utrzymuje się od wielu lat od momentu ogłoszenia wyroku stwierdzającego uchybienie i ponad osiem lat od notyfikacji decyzji 2009/610.
- 99 W odniesieniu do współczynnika „n” Komisja twierdzi, że obliczenia należy dokonać na podstawie ewolucji PKB Republiki Greckiej w najnowszym roku, dla którego są dostępne wiarygodne dane ekonomiczne i dane dotyczące ważenia głosów tego państwa członkowskiego w Radzie.
- 100 W odniesieniu do sposobu ważenia głosów w Radzie Komisja uważa, że zmiana systemu głosowania w Radzie od dnia 1 kwietnia 2017 r. nie oznacza, że jest ona zobowiązana dostosować swoją propozycję dotyczącą współczynnika „n”. Dodaje ona, że w chwili wniesienia skargi uprzedni system ważenia głosów nie przestał jeszcze obowiązywać. W związku z tym współczynnik wynikający z uprzedniego systemu ważenia głosów nadal stanowi użyteczny punkt odniesienia dla obliczania kar.
- 101 W tym kontekście Komisja jest zdania, że okresowa kara pieniężna w wysokości 34 974 EUR za dzień jest dostosowana do okoliczności i proporcjonalna do zarzucanego uchybienia oraz do zdolności płatniczej zainteresowanego państwa członkowskiego.
- 102 Republika Grecka twierdzi w pierwszej kolejności, że w drodze zgłoszenia wierzytelności z dnia 22 marca 2018 r. przedstawiła ona swoje wierzytelności zarządcy specjalnemu ENAE w ramach procedury zarządu specjalnego. Owo państwo członkowskie dodaje, że spółka ta, w drodze protokołu z dnia 26 czerwca 2018 r., wydała także grunt ABK 266 wraz z suchym dkiem, którego używanie zostało jej przyznane w koncesji, jak również część wybrzeża przylegającego do tego gruntu. Zdaniem wspomnianego państwa członkowskiego wydanie tego gruntu stanowi ważną część wykonania obowiązku odzyskania rozpatrywanej pomocy państwa.
- 103 W drugiej kolejności Republika Grecka kwestionuje współczynniki wagi i czasu trwania naruszenia przyjęte przez Komisję.
- 104 W tym względzie wspomniane państwo członkowskie podnosi, że Komisja nie wzięła pod uwagę szeregu elementów, które zmniejszają wagę naruszenia, jak np. okoliczności, że ENAE nie prowadzi już żadnej działalności cywilnej od 2010 r., a tym samym nie wywiera już żadnej presji konkurencyjnej na inne przedsiębiorstwa z sektora stoczniowego. Zwraca ono również uwagę na liczne trudności, które napotkało przy wykonywaniu decyzji 2009/610, w tym w szczególności orzeczenie sądu arbitrażowego ICC z dnia 27 czerwca 2017 r. Kwestionuje ono również domniemaną powtarzalność noszącego znamiona naruszenia zachowania ze swej strony w dziedzinie pomocy państwa. Z tych powodów Republika Grecka uważa, że współczynniki wagi i czasu trwania naruszenia nie mogą być wyższe niż 1.
- 105 W odniesieniu do zdolności płatniczej Republika Grecka uważa, po pierwsze, że współczynnik „n” musi być aktualizowany w oparciu o najnowsze dane finansowe. W tym względzie to państwo członkowskie utrzymuje, że Komisja nie uwzględniła rzeczywistej sytuacji gospodarki greckiej, a w szczególności faktu, że owo państwo członkowskie jest nadal objęte programem dostosowań makroekonomicznych, gdyż nie może skutecznie uzyskiwać finansowania na rynkach finansowych.
- 106 Po drugie, Republika Grecka uważa, że współczynnik „n” nie został prawidłowo obliczony, ponieważ z dniem 1 kwietnia 2017 r. traktat FUE zniósł definitywnie system ważenia głosów w Radzie i zastąpił go systemem podwójnej większości państw członkowskich i ludności, zgodnie z którym to systemem

każde państwo członkowskie ma w Radzie tylko jeden głos. Republika Grecka uważa zatem, że wpływ na forum Rady państw członkowskich, których liczba ludności i PKB są porównywalne z Grecją, istotnie zmalał.

Ocena Trybunału

- 107 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że zadaniem Trybunału jest, w każdej zawisłej przed nim sprawie i na podstawie zarówno okoliczności danego przypadku, jak i stopnia perswazji i odstraszenia, który uzna on za wymagany, określenie właściwych kar pieniężnych w szczególności w celu zapobieżenia powtarzaniu się analogicznych naruszeń prawa Unii (wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358, pkt 63).
- 108 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału nałożenie okresowej kary pieniężnej jest co do zasady uzasadnione tylko wówczas, gdy uchybienie wynikające z niewykonania wcześniejszego wyroku ciągle trwa do czasu badania okoliczności faktycznych przez Trybunał (wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358, pkt 64).
- 109 W niniejszej sprawie Republika Grecka utrzymuje, że w czasie badania okoliczności faktycznych przez Trybunał wykonała ona zobowiązania wyszczególnione w piśmie z dnia 1 grudnia 2010 r. i decyzji 2009/610.
- 110 W tym względzie Republika Grecka podnosi, że przedstawiła swoje wierzytelności zarządcy specjalnemu ENAE w ramach procedury zarządu specjalnego oraz że spółka ta wydała grunt ABK 266 wraz z suchym dokiem, którego używanie zostało jej przyznane w koncesji, jak również część wybrzeża przylegającego do tego gruntu.
- 111 W pierwszej kolejności, jeśli chodzi o argumentację dotyczącą przedstawienia wierzytelności, w niniejszym przypadku jest oczywiste, że w momencie badania przez Trybunał okoliczności faktycznych Republika Grecka nie wpisała na listę wierzytelności swoich wierzytelności dotyczących zwrotu pomocy, o której mowa. Z akt sprawy nie wynika bowiem, by zarządca specjalny wpisał te wierzytelności na listę wierzytelności. Ponadto zgodnie z art. 77 ustawy nr 4307/2014 formalny wpis na listę wierzytelności jest dokonywany po przeniesieniu aktywów danego przedsiębiorstwa w związku z zarządem specjalnym, którym zostało objęte to przedsiębiorstwo, a nie przed tym przeniesieniem. Tymczasem bezsporne jest, że takie przeniesienie aktywów nie miało miejsca. A zatem Republika Grecka nie może skutecznie twierdzić, że w drodze zgłoszenia wierzytelności z dnia 22 marca 2018 r. przedstawiła swoje wierzytelności zarządcy specjalnemu ENAE w ramach procedury zarządu specjalnego.
- 112 W każdym razie wpis wierzytelności dotyczących zwrotu danej pomocy na listę wierzytelności nie wystarczy sam w sobie, aby uczynić zadość obowiązkowi wykonania wyroku stwierdzającego uchybienie (wyrok z dnia 11 grudnia 2012 r., Komisja/Hiszpania, C-610/10, EU:C:2012:781, pkt 103). Taki wpis można bowiem uważać co do zasady za odpowiedni środek mogący zapewnić wyeliminowanie zakłócenia konkurencji, o ile taki środek skutkuje albo odzyskaniem w całości kwot wspomnianej pomocy, albo likwidacją przedsiębiorstwa i całkowitym zaprzestaniem jego działalności, jeżeli odzyskanie pomocy jest niemożliwe w trakcie postępowania upadłościowego (wyrok z dnia 17 stycznia 2018 r., Komisja/Grecja, C-363/16, EU:C:2018:12, pkt 42).
- 113 W drugiej kolejności w odniesieniu do argumentacji dotyczącej wydania gruntu ABK 266 wystarczy uściślić, że w każdym wypadku w grę wchodzi tu jedynie częściowe wykonanie obowiązku odzyskania pomocy. Przeniesienie posiadania, o którym mowa, nie zapewnia samo w sobie odzyskania w całości rozpatrywanej pomocy państwa ani przestrzegania wszystkich zobowiązań wyszczególnionych w piśmie z dnia 1 grudnia 2010 r.

- 114 Wobec powyższego Republika Grecka nie może twierdzić, że w momencie badania okoliczności faktycznych przez Trybunał podjęła już ona wszelkie środki konieczne do wykonania wyroku stwierdzającego uchybienie.
- 115 W świetle powyższego należy stwierdzić, że zarzucane Republice Greckiej uchybienie trwało aż do momentu zbadania przez Trybunał okoliczności faktycznych niniejszego przypadku.
- 116 W tych okolicznościach zasądzenie od Republiki Greckiej zapłaty okresowej kary pieniężnej stanowi odpowiedni środek finansowy do skłonienia tego państwa do podjęcia działań koniecznych w celu położenia kresu stwierdzonemu uchybieniu i zapewnienia pełnego wykonania wyroku stwierdzającego uchybienie.
- 117 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem okresową karę pieniężną należy ustalić z uwzględnieniem stopnia perswazji koniecznego do tego, by państwo członkowskie, które nie wykonało wyroku wydanego w związku z uchybieniem, zmieniło swoje zachowanie i położyło kres zarzucanemu mu naruszeniu (wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358, pkt 68).
- 118 W ramach wykonywania przysługujących mu uprawnień do swobodnej oceny zadaniem Trybunału jest określenie wysokości okresowej kary pieniężnej w taki sposób, by była ona, po pierwsze, stosowna do okoliczności sprawy, a po drugie, proporcjonalna do stwierdzonego uchybienia oraz do zdolności płatniczej zainteresowanego państwa członkowskiego (wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358, pkt 69).
- 119 Propozycje Komisji dotyczące okresowej kary pieniężnej nie mogą wiązać Trybunału i stanowią jedynie użyteczny punkt odniesienia. Podobnie wytyczne, takie jak wytyczne zawarte w komunikatach Komisji, nie wiążą Trybunału, lecz przyczyniają się do zagwarantowania przejrzystości, przewidywalności i pewności prawa w zakresie działań podejmowanych przez samą Komisję, gdy instytucja ta przedkłada propozycje Trybunałowi. W ramach postępowania na podstawie art. 260 ust. 2 TFUE dotyczącego utrzymującego się uchybienia ze strony państwa członkowskiego, mimo że uchybienie to zostało już stwierdzone w pierwszym wyroku wydanym na podstawie art. 258 TFUE lub art. 108 ust. 2 TFUE, Trybunał musi bowiem zachować swobodę ustalenia wymierzonej okresowej kary pieniężnej w wysokości i formie, które uważa za odpowiednie, aby skłonić to państwo członkowskie do położenia kresu niewykonywaniu zobowiązań wynikających z tego pierwszego wyroku Trybunału (zob. podobnie wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358, pkt 70).
- 120 Do podstawowych kryteriów, które należy uwzględnić przy ustalaniu wysokości okresowej kary pieniężnej – w celu zapewnienia, że kara ta wywrze odpowiedni nacisk, to jest wymusić jednolite i skuteczne stosowanie prawa Unii – zalicza się co do zasady wagę naruszenia, czas jego trwania oraz zdolność płatniczą zainteresowanego państwa członkowskiego. Przy stosowaniu tych kryteriów należy wziąć pod uwagę w szczególności skutki, jakie niewykonanie wyroku pociąga z perspektywy interesów prywatnych i interesu publicznego, a także to, jak pilne jest to, by dane państwo członkowskie wywiązało się z ciężących na nim zobowiązań (wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358, pkt 71).
- 121 W pierwszej kolejności w odniesieniu do wagi naruszenia należy podkreślić fundamentalny charakter postanowień traktatu FUE w dziedzinie pomocy państwa, na co wskazał rzecznik generalny w pkt 124 swej opinii.
- 122 Reguły będące przedmiotem decyzji 2009/610 i wyrok stwierdzający uchybienie stanowią bowiem wyraz jednego z podstawowych zadań powierzonych Unii Europejskiej na podstawie art. 3 ust. 3 TUE, polegającego na ustanowieniu rynku wewnętrznego, oraz na podstawie protokołu (nr 27) w sprawie rynku wewnętrznego i konkurencji, który zgodnie z art. 51 TUE stanowi integralną część traktatów i w myśl którego rynek wewnętrzny obejmuje system zapewniający niezakłóconą konkurencję.

- 123 Znaczenie przepisów prawa Unii naruszonych w przypadku takim jak niniejszy znajduje odzwierciedlenie między innymi w fakcie, że poprzez zwrot pomocy uznanej za bezprawnie przyznaną i niezgodną z rynkiem wewnętrznym zostaje wyeliminowane zakłócenie konkurencji spowodowane przysporzoną dzięki tej pomocy przewagą konkurencyjną, a beneficjent tej pomocy po dokonaniu zwrotu traci przewagę, z której korzystał na rynku wobec swych konkurentów (wyrok z dnia 11 grudnia 2012 r., Komisja/Hiszpania, C-610/10, EU:C:2012:781, pkt 127).
- 124 W odniesieniu do uchybienia stwierdzonego w niniejszej sprawie należy przypomnieć, po pierwsze, że Republika Grecka ani nie odzyskała w całości pomocy państwa, o której mowa, ani nie przestrzegала zobowiązań wyszczególnionych w piśmie z dnia 1 grudnia 2010 r. Jednakże w świetle zasady przypomnianej w pkt 118 niniejszego wyroku, że okresowa kara pieniężna musi być dostosowana do okoliczności i proporcjonalna do stwierdzonego uchybienia, należy wziąć pod uwagę fakt, że ENAE, reprezentowane przez zarządcę specjalnego, wydało ETAD grunt ABK 266 wraz z suchym dokiem, którego używanie zostało mu przyznane w koncesji, jak również część wybrzeża przylegającą do tego gruntu oraz że grunt ten stanowi znaczącą część aktywów cywilnych ENAE.
- 125 Po drugie, należy podkreślić istotny charakter kwoty pomocy, która nie została odzyskana. Jak bowiem zauważył rzecznik generalny w pkt 125 swojej opinii, kwotę podlegającą odzyskaniu zwiększają nieustannie narastające odsetki, przez co w momencie rozprawy przekraczała ona 670 mln EUR, czyli ponad 2,6-krotność kwoty początkowej.
- 126 Po trzecie, należy uwzględnić fakt, że rynek przemysłu stoczniowego ma charakter transgraniczny. Ten sektor gospodarki jest rozproszony w niemal wszystkich państwach członkowskich. W związku z tym negatywne skutki nieodzyskanej pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym miałyby wpływ na przedsiębiorstwa nie tylko w Grecji, ale również w pozostałej części Unii.
- 127 Po czwarte, jeśli chodzi o argument Republiki Greckiej, zgodnie z którym istnieją okoliczności osłabiające wagę naruszenia, w szczególności trudności takie jak obstrukcja i brak jakiegokolwiek współpracy ze strony ENAE w wykonaniu zobowiązań wyszczególnionych w piśmie z dnia 1 grudnia 2010 r. oraz skutki orzeczenia sądu arbitrażowego ICC z dnia 27 czerwca 2017 r., należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem trudności natury prawnej, politycznej lub praktycznej, jakie dane państwo członkowskie napotkało przy wykonywaniu decyzji nakazującej odzyskanie bezprawnie przyznanej pomocy, nie podejmując rzeczywistych działań wobec zainteresowanych przedsiębiorstw w celu odzyskania pomocy i nie proponując Komisji alternatywnych sposobów wykonania takiej decyzji, które pozwoliłyby przezwyciężyć owe trudności, nie mogą uzasadniać niewykonania przez to państwo członkowskie zobowiązań ciężących na nim na mocy prawa Unii. To samo odnosi się do domniemanych problemów wewnętrznych napotkanych w trakcie wykonywania decyzji Komisji (wyrok z dnia 9 listopada 2017 r., Komisja/Grecja, C-481/16, niepublikowany, EU:C:2017:845, pkt 29). A zatem w takiej sytuacji trudności, na które powołuje się Republika Grecka, nie można uznać w niniejszej sprawie za okoliczności łagodzące.
- 128 Wreszcie należy stwierdzić powtarzalność noszącego znamiona naruszenia zachowania tego państwa członkowskiego w dziedzinie pomocy państwa. Republika Grecka została bowiem skazana, z jednej strony, w ramach postępowania ze skargi na podstawie art. 108 ust. 2 TFUE z powodu niewykonania decyzji o odzyskaniu pomocy w sprawach, w których zapadły wyroki: z dnia 1 marca 2012 r., Komisja/Grecja (C-354/10, niepublikowany, EU:C:2012:109); z dnia 17 października 2013 r., Komisja/Grecja (C-263/12, niepublikowany, EU:C:2013:673), z dnia 9 listopada 2017 r., Komisja/Grecja (C-481/16, niepublikowany, EU:C:2017:845) i z dnia 17 stycznia 2018 r., Komisja/Grecja (C-363/16, EU:C:2018:12), a z drugiej strony, w ramach postępowania ze skargi na podstawie art. 228 ust. 2 akapit trzeci WE w sprawie, w której zapadł wyrok z dnia 7 lipca 2009 r., Komisja/Grecja (C-369/07, EU:C:2009:428).
- 129 Należy stwierdzić, że w niniejszym przypadku naruszenie reguł traktatu FUE w dziedzinie pomocy państwa ma poważny charakter.

- 130 W drugiej kolejności, jeśli chodzi o czas trwania naruszenia, należy go oceniać z uwzględnieniem momentu, w którym Trybunał ocenia okoliczności faktyczne, a nie w momencie wniesienia przez Komisję skargi do Trybunału (wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358, pkt 78).
- 131 W tych okolicznościach, jako że Republika Grecka nie była w stanie wykazać, że położyła kres uchybieniu ciążącemu na niej obowiązki pełnego wykonania wyroku stwierdzającego uchybienie, należy uznać, że owo uchybienie trwa od ponad sześciu lat od dnia ogłoszenia wspomnianego wyroku, co stanowi znaczący okres.
- 132 W trzeciej kolejności w odniesieniu do zdolności płatniczej, a w szczególności w odniesieniu do propozycji Komisji pomnożenia kwoty bazowej przez szczególny wskaźnik mający zastosowanie do Republiki Greckiej, Trybunał wielokrotnie orzekał, że ta metoda obliczenia stanowi odpowiedni instrument odzwierciedlający zdolność płatniczą danego państwa przy zachowaniu rozsądnego rozróżnienia pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi (wyrok z dnia 7 lipca 2009 r., Komisja/Grecja, C-369/07, EU:C:2009:428, pkt 123).
- 133 Jak bowiem zauważył rzecznik generalny w pkt 132 swej opinii, Trybunał konsekwentnie akceptował przy obliczaniu kar finansowych branie pod uwagę PKB danego państwa członkowskiego oraz liczby głosów, jaką dysponuje ono w Radzie (zob. podobnie wyroki: z dnia 4 lipca 2000 r., Komisja/Grecja, C-387/97, EU:C:2000:356, pkt 88; z dnia 25 listopada 2003 r., Komisja/Hiszpania, C-278/01, EU:C:2003:635, pkt 59; z dnia 10 stycznia 2008 r., Komisja/Portugalia, C-70/06, EU:C:2008:3, pkt 48; z dnia 4 czerwca 2009 r., Komisja/Grecja, C-109/08, EU:C:2009:346, pkt 42).
- 134 Jeśli chodzi o kryterium PKB, z orzecznictwa Trybunału wynika, że należy wziąć pod uwagę dynamikę zmiany PKB danego państwa członkowskiego w ostatnim czasie według stanu na chwilę badania przez Trybunał okoliczności faktycznych (wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358, pkt 81 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 135 Należy zatem uwzględnić fakt, że z jednej strony PKB Republiki Greckiej zmniejszył się o ponad 25% w latach 2010–2016, a z drugiej strony, że w 2017 r. PKB po raz pierwszy od roku 2007 uległ zwiększeniu. Znaczenie tego kryzysu gospodarczego zostaje zatem należycie uwzględnione przez Trybunał w celu określenia wysokości okresowej kary pieniężnej.
- 136 W odniesieniu do kryterium liczby głosów, jaką państwo członkowskie dysponuje w Radzie, należy wyjaśnić, że na podstawie art. 3 ust. 1 Protokołu (nr 36) w sprawie postanowień przejściowych nowa procedura większości kwalifikowanej, podwójnej większości, zaczęła obowiązywać od dnia 1 listopada 2014 r.
- 137 Zgodnie z art. 3 ust. 2 tego protokołu państwa członkowskie mogą do dnia 31 marca 2017 r. wystąpić jeszcze z wnioskiem o głosowanie na podstawie uprzedniej zasady większości kwalifikowanej.
- 138 A zatem od dnia 1 kwietnia 2017 r. system ważenia głosów został zastąpiony systemem podwójnej większości, zgodnie z którym większość kwalifikowana zostaje osiągnięta, jeżeli obejmuje 55% członków Rady lub 72%, jeśli wniosek nie pochodzi od Komisji lub wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, zaś liczba ludności tych członków stanowi co najmniej 65% całkowitej ludności Unii.
- 139 Mając na uwadze szczegółowe zasady nowego systemu podwójnej większości i różnice, jakie wykazuje on w porównaniu z poprzednim systemem ważenia głosów, nowego systemu podwójnej większości nie można bezpośrednio zastosować do mechanizmu obliczania kar, a zatem nie może on skutecznie zastąpić w tym celu poprzedniego systemu ważenia głosów.

- 140 Jak bowiem wskazał rzecznik generalny w pkt 140 swej opinii, nowy system podwójnej większości nie dostarcza zadowalających kryteriów umożliwiających odpowiednie określenie zdolności płatniczej państw członkowskich.
- 141 Ponadto należy zwrócić uwagę, że w swym orzecznictwie zapadłym po dniu 1 kwietnia 2017 r., to jest po dniu, od którego uprzedni system ważenia głosów nie ma już zastosowania, do celów oceny zdolności płatniczej państw członkowskich Trybunał uwzględnia tylko PKB danego państwa członkowskiego (wyroki: z dnia 22 lutego 2018 r., Komisja/Grecja, C-328/16, EU:C:2018:98; z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358).
- 142 W związku z tym w celu dokonania oceny zdolności płatniczej Republiki Greckiej nie należy uwzględniać kryterium liczby głosów, którą to państwo członkowskie dysponuje w Radzie lub nowego systemu podwójnej większości, lecz należy oprzeć się na PKB tegoż państwa członkowskiego jako czynnika dominującym.
- 143 Jeśli chodzi o okresowość kary pieniężnej, należy wziąć pod uwagę podniesioną przez Republikę Grecką specyfikę działań mających na celu odzyskanie rozpatrywanej pomocy.
- 144 Niewątpliwie dla Republiki Greckiej szczególnie trudne będzie wykonanie w pełni w krótkim terminie decyzji 2009/610 i tym samym wyroku stwierdzającego uchybienie, zważywszy, że związane z tym działania nie mogą być niezwłoczne i ich wpływu nie można odczuć natychmiast.
- 145 Uwzględniając tę szczególną sytuację, można założyć, że wspomnianemu państwu członkowskiemu uda się znacząco zwiększyć stopień wykonania decyzji 2009/610, chociaż nie uda mu się jej wykonać w całości w takim terminie.
- 146 Wynika stąd, że ewentualne stwierdzenie zakończenia naruszenia, o którym mowa, będzie mogło nastąpić dopiero po pewnym czasie pozwalającym na ocenę całości osiągniętych rezultatów.
- 147 Należy zatem ustalić okresową karę pieniężną w wymiarze półrocznym, aby umożliwić Komisji dokonywanie oceny stanu zaawansowania środków służących wykonaniu tego wyroku z uwzględnieniem sytuacji panującej w momencie upływu danego okresu.
- 148 Należy zatem zasądzić od Republiki Greckiej zapłatę na rzecz Komisji okresowej kary pieniężnej w wysokości 7 294 000 EUR za każde półrocze opóźnienia we wdrożeniu środków koniecznych do zastosowania się do wyroku stwierdzającego uchybienie, licząc od dnia ogłoszenia niniejszego wyroku do dnia pełnego wykonania tego wyroku.

W przedmiocie ryczałtu

Argumentacja stron

- 149 Jeśli chodzi o wysokość ryczałtu, Komisja proponuje Trybunałowi określenie jej poprzez pomnożenie stawki dziennej przez liczbę dni trwania naruszenia.
- 150 Komisja proponuje, aby przy obliczaniu ryczałtu zastosować ten sam współczynnik wagi naruszenia i ten sam współczynnik „n” co w przypadku okresowej kary pieniężnej. Natomiast stawka bazowa służąca do obliczenia ryczałtu powinna zostać ustalona w wysokości 220 EUR dziennie. W odróżnieniu od okresowej kary pieniężnej współczynnik czasu trwania naruszenia nie powinien zostać zastosowany, ponieważ czas trwania naruszenia zostaje już uwzględniony poprzez pomnożenie stawki dziennej przez liczbę dni trwania uchybienia.

- 151 Na tej podstawie Komisja proponuje przyjęcie ryczałtu obliczonego poprzez pomnożenie kwoty 3828 EUR przez liczbę dni, które upłynęły od dnia ogłoszenia wyroku stwierdzającego uchybienie, do daty wykonania przez państwo członkowskie ciężących na nim zobowiązań lub, w przypadku ich niewykonania, daty ogłoszenia niniejszego wyroku.
- 152 Republika Grecka nie przedstawiła konkretnych argumentów na temat ryczałtu. Z tego względu, że w swoich obliczeniach Komisja stosuje takie same kryteria jak te zastosowane przy obliczeniu okresowej kary pieniężnej, takie jak waga i czas trwania naruszenia, należy wziąć pod uwagę argumenty przedstawione przez Republikę Grecką w odniesieniu do okresowej kary pieniężnej.

Ocena Trybunału

- 153 Na wstępie należy przypomnieć, że w ramach swobodnej oceny przysługującej Trybunałowi w tej dziedzinie instytucja ta może wymierzyć łącznie okresową karę pieniężną i ryczałt (wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358, pkt 96).
- 154 Zasądzenie zapłaty ryczałtu i ustalenie ewentualnej kwoty tego ryczałtu powinny w każdym przypadku pozostać dostosowane do całokształtu istotnych okoliczności związanych zarówno z naturą stwierdzonego uchybienia, jak i z postawą państwa członkowskiego, którego dotyczy postępowanie wszczęte na podstawie art. 260 TFUE. Postanowienie to przyznaje w tym względzie Trybunałowi szeroką swobodę oceny w odniesieniu do decyzji o nałożeniu bądź braku nałożenia takiej kary na dane państwo członkowskie i określeniu w razie potrzeby jej wysokości (wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358, pkt 97).
- 155 W niniejszej sprawie całokształt okoliczności prawnych i faktycznych, które doprowadziły do stwierdzenia uchybienia, stanowi wskazówkę co do tego, że skuteczne zapobieganie powtarzaniu się analogicznych naruszeń prawa Unii w przyszłości wymaga podjęcia środków odstraszających takich jak nałożenie kary ryczałtowej.
- 156 W tych okolicznościach Trybunał w ramach przysługującej mu swobodnej oceny powinien ustalić kwotę tego ryczałtu w taki sposób, aby była ona, po pierwsze, stosowna do okoliczności, a po drugie, proporcjonalna do popełnionego naruszenia (wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358, pkt 99).
- 157 Do istotnych w tym względzie czynników zaliczają się zwłaszcza takie elementy jak waga stwierdzonego naruszenia i okres jego trwania po ogłoszeniu stwierdzającego je wyroku (wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja/Włochy, C-251/17, niepublikowany, EU:C:2018:358, pkt 100).
- 158 Okoliczności niniejszej sprawy, które należy wziąć pod uwagę, wynikają głównie z rozważań zawartych w pkt 120–142 niniejszego wyroku, odnoszących się do wagi naruszenia i czasu jego trwania oraz do zdolności płatniczej państwa członkowskiego, o którym mowa.
- 159 W świetle całości powyższych rozważań Trybunał uważa, że w okolicznościach niniejszej sprawy słuszne jest ustalenie ryczałtu, jaki Republika Grecka powinna zapłacić, w wysokości 10 000 000 EUR.
- 160 Należy zatem zasądzić od Republiki Greckiej zapłatę na rzecz Komisji ryczałtu w wysokości 10 000 000 EUR.

W przedmiocie kosztów

¹⁶¹ Zgodnie z art. 138 § 1 regulaminu postępowania kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie Republiki Greckiej kosztami, a uchybienie zostało stwierdzone, Republikę Grecką należy obciążyć kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Nie podjąwszy do dnia, w którym upłynął termin wyznaczony w wezwaniu do usunięcia uchybienia wystosowanym w dniu 27 listopada 2014 r. przez Komisję Europejską, wszelkich środków zapewniających wykonanie wyroku z dnia 28 czerwca 2012 r., Komisja/Grecja (C-485/10, niepublikowanego, EU:C:2012:395), Republika Grecka uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na podstawie art. 260 ust. 1 TFUE.**
- 2) **Od Republiki Greckiej zasądza się zapłatę na rzecz Komisji Europejskiej okresowej kary pieniężnej w wysokości 7 294 000 EUR za każdy okres sześciu miesięcy począwszy od ogłoszenia niniejszego wyroku do dnia wykonania wyroku z dnia 28 czerwca 2012 r., Komisja/Grecja, C-485/10, niepublikowanego, EU:C:2012:395).**
- 3) **Od Republiki Greckiej zasądza się zapłatę na rzecz Komisji Europejskiej ryczałtu w wysokości 10 000 000 EUR.**
- 4) **Republika Grecka zostaje obciążona kosztami postępowania.**

Podpisy